

Länsstyrelsen Västra Götalands län
Naturvårdsenheten
Robert Andersson
403 40 GÖTEBORG

Lerums Naturskyddsförenings synpunkter på översyn och revidering av riksintresseområde för friluftslivet i Västra Götalands län

Övergripande synpunkter

Lerums Naturskyddsförening (LNF) har tagit del av remiss avseende rubricerade översyn, daterad 2013-10-22 med tillhörande områdesbeskrivningar och karta. LNF:s synpunkter avser huvudsakligen de riksintresseområden som ligger inom eller berör Lerums kommun. LNF:s synpunkter utgår från remissförslagen, men LNF föreslår dessutom ytterligare två områden. LNF anser övergripande att:

1. Föreslagna områden är välmotiverade, men behöver i flera fall utvidgas i förhållande till förslagen för att omfatta angränsande terrängavsnitt med minst lika höga värden.
2. I skogsområden med riksintresse för friluftsliv måste riksintresset kunna påverka skogsbrukets bedrivande. Annars riskerar rationellt bedrivet produktionsskogsbruk att göra områdena oattraktiva och i många fall oframkomliga för rörligt friluftsliv, exempelvis bär- och svamplockning, naturstudier och orientering.
3. Av bebyggelse och större trafikleder i huvudsak oexploaterade områden i Lerums kommun och närmast angränsande kommuner utgör generellt tätortsnära natur- och friluftsområden för Göteborgsregionen. I första hand bör alla större sammanhängande, oexploaterade områden klassas som riksintresseområden för friluftsliv.
4. Bland områden som saknas i översynen vill Lerums Naturskyddsförening framför allt framhålla sjöarna Anten och Mjörn med närmaste strandområden samt området Alefjäll mellan Vättlefjäll och Risveden som behöver tillkomma för att göra den gröna kilen Vättlefjäll-Alefjäll-Risveden sammanhängande.

LNF förslag tillkommande område: Anten och Mjörn

Sjöarna Anten och Mjörn utgör ett mycket viktigt sjöområde i Göteborgsregionen med avsevärd betydelse för friluftslivet. Det borde därför vara självklart att sjöarna med närmaste omgivningar ska utgöra riksintresse för friluftslivet. De två stora sjöarna har mycket hög potential för friluftsliv. Särskilt stor potential för skridskoåkning, fiske, kanot och båt. Skridskoturer underlättas genom god tillgång till kollektivtrafik.

Mjörn är av riksintresse för naturvården och delar runt sjöarna är av riksintresse för kulturmiljövården. Höga natur- och kulturvärden finns längs stränderna, vilket tillför upplevelser i landskapet. Mjörn är tätortsnära, speciellt för Gråbo tätort samt Alingsås. God tillgänglighet med tåg och buss. Cykelleden Sverigeleden på gamla Västgötabanan. Museijärnvägen Anten-Gräfsnäs går huvudsakligen längs Antens västra strand. Tyst område ute på Mjörn enligt Länsstyrelsens kartläggning, fritt från bil-, tåg- och flygbuller. Men, detta förutsätter att restriktioner införs i första hand för bullrande vattenskotrar sommartid och fyrhjulingar vintertid.

LNF förslag sammankoppling Vättlefjäll-Alefjäll-Risveden

Denna gröna kil bör utgöra ett sammanhängande tätortsnära riksintresse för friluftsliv i Göteborgsregionen. Det har karaktär av vildmark. Ett stort sammanhängande skogsområde är av betydelse för naturupplevelsen men också för att undvika att störningar för friluftslivet uppkommer, t ex i form av buller. Områdena är mycket viktiga som tätortsnära natur i regionen och på sikt även viktiga för turister utifrån. De båda befintliga riksintressena Vättlefjäll och Risveden bör därför kopplas samman, så att de bildar en större enhet. Området mellan de befintliga riksintresseområdena utgörs i Lerums kommun bland annat av Vite mosse, ett område med vildmarkskänsla. Öster om detta tar Lövsjöområdet vid, där det finns anlagda leder och motionsspår.

Bokedalen och Jonsereds strömmar (FO02)

Detta nya område är välmotiverat, men bör utvidgas till att omfatta även angränsande delar av Goråsområdet öster om Ramsjöarna. Den nuvarande gränsdragningen strikt längs kommungränsen framstår som onaturlig.

Härskogenområdet (FO19)

Härskogenområdet utgör en viktig grön kil in mot Göteborg mellan bebyggelseområden i dalgångarna norr och söder om Härskogenstråket. I Lerums kommun föreslås en liten inskränkning i områdets omfattning mellan Kolborydsvägen och Alebäckens dalgång. Denna inskränkning är inte motiverad och bör inte genomföras för att tydligt ange att bebyggelsen i Lerum inte bör utvidgas in i riksintesseområdet.

I gränsområdena (upp till 2 km) för riksintresset finns områden med höga upplevelsevärden som idag inte omfattas av riksintresset. Dessa områden är mer tätortsnära och här är bebyggelsestrycket större. Av intresse är de små kulturlandskapen som ligger i skogsbygden. Här kan bland annat nämnas odlingslandskapen Svenkebo, Bävsjöryd, Svederna, Slätthult och Skattegårdsgärde. Det större öppna landskapet kring Stålebo och Lilla Nääs utanför Tollered är också intressant, liksom skogsområdet runt Lensjön söder om Floda. Strandområdena kring L Stamsjön är särskilt viktiga för tätortsnära rekreation i anslutning till Lerums tätort.

Generellt karaktäriseras Härskogenområdet i Lerums kommun och angränsande kommuner av rationellt bedrivet produktionsskogsbruk som avsevärt inskränker områdets möjliga utnyttjande för friluftslivet. Exempelvis har Vildmarkledens attraktivitet minskat påtagligt under den tid som leden har existerat.

Lärjeåns dalgång (FO31)

Detta område är välmotiverat, men bör i Lerums kommun omfatta dalgången även uppströms föreslagen utsträckning, åtminstone till i höjd med Stannum. Även i denna del

av dalgången passerar cykelleden på gamla Västgötabanan, landskapet är tilltalande och det finns goda möjligheter till naturstudier, inte minst ifråga om fågellivet.

Näas ekhagar (FO35)

Detta område är välmotiverat, men bör utökas i två avsnitt. Inom det gamla slöjdseminariets område finns ett svårbegripligt undantag från riksintresset vid Mellannäs väster om Näas bro. Denna del bör ingå i riksintresseområdet.

Riksintresseområdet borde i norr utökas fram till järnvägen Västra stambanan. Detta delområde upptas av värdefull sumpskog och genomkorsas av den iordningställda och delvis spångade vandringsleden runt Sävelången. I området finns de uppmärksammade grodtunnlarna. Även i övrigt finns goda möjligheter till naturstudier, inte minst med inriktning på fågelliv.

Risvedenområdet (FO37)

Risveden är sannolikt Göteborgsregionens värdefullaste skogsområde och hade i början av 1950-talet kvalitet för att bli nationalpark. Sedan dess har vägbyggen och skogsavverkning påverkat naturvärdet negativt i dagsläget, men fortfarande finns åtskilliga delar kvar som under lång tid inte påtagligt påverkats av skogsbruk. Om dessa områden bevaras och skogsbruket i övriga områden bedrivs skonsammare kan Risvedens helhetsvärde behållas och på sikt ökas. Syftet bör vara att åstadkomma ett stort, sammanhängande vildmarksområde med kvalitet att bli rekreations- och friluftsområde för besökare inte bara från Göteborgsregionen och Sverige. Attraktiviteten kan ökas avsevärt om området på sikt får status som nationalpark.

De yttre områdena (upp till 2 km från nuvarande gräns) är viktiga för skogsområdets helhet och ligger dessutom mer tätortsnära. Den gröna kilen är tyst enligt Länsstyrelsen kartläggning och behöver avgränsas så att verksamheter som tillför buller inte tillkommer. Det finns förutsättningar för olika typer av friluftsliv på grund av områdets storlek. Risveden har karaktär av vildmark. Ett stort sammanhängande skogsområde i denna gröna kil är av betydelse för naturupplevelsen men också för att undvika att störningar för friluftslivet uppkommer, t ex i form av buller.

Risveden är även av riksintresse för naturvård. Detta riksintresse sträcker sig dessutom söderut till Östad och innefattar delvis skogsområdet med småsjöar söder om det nuvarande riksintresset för friluftsliv. Vid Östad sammanfaller riksintresset för naturvård med riksintresse för kulturmiljövård inom det gamla odlingslandskapet. Även dessa områden borde ingå i riksintresset för friluftsliv.

Risvedenspåret utgår från Sjövik och passerar både det tilltalande kulturlandskapet med inslag av fornminnen kring Östad, riksintresset för naturvård samt det nuvarande riksintresset för friluftsliv. Cykelleden Sverigeleden passerar Östad.

På kort sikt är det angeläget att skydda kvarvarande områden med naturskog i Risveden för att bibehålla områdets attraktivitet. I förhållande till Härskogenområdet har ändå hittills förvandlingen mot oattraktiv och svårframkomlig produktionsskog inte gått lika långt i Risveden, vilken därför bör prioriteras ifråga om skydd.

Beträffande den gröna kilen Vättlefjäll – Alefjäll – Risveden, se den separata beskrivningen ovan och i kommentarerna till Vättlefjäll.

Vid Kollanda mosse pågår oacceptabel exploatering inom riksintresseområden för såväl naturvård som friluftsliv. Exploateringen innebär utfyllnad av delar av mossen med schaktmassor för kommande utnyttjande som industrimark, vilket helt strider mot klassificeringen som riksintressen. Ingreppet skadar mossen irreparabelt och minskar påtagligt värdet för naturupplevelse och naturstudier. Exploateringen bör stoppas omgående.

Säveån med Hedefors (FO41)

Detta område är välmotiverat och i huvudsak välavgränsat med ett påtagligt undantag. Idrottsplatsen norr om ån mellan Oryd och Kusebacka ingår inte i förslaget till riksintresse för friluftsliv. Visserligen ligger idrottsplatsen utanför naturreservatet, men den bör tillsammans med närmast angränsande lövskog ingå som en naturlig del i ett riksintresse för friluftsliv.

Den beskrivande texten till förslaget under rubriken ”Förutsättningar för bevarande och utveckling av områdets värden” är inaktuell med avseende på förhållandena vid Hedefors kraftverk. Vandringsvägen förbi kraftverket är utförd och vandringshindret för Säveålxen med flera fiskarter är sålunda undanröjt.

Vättlefjäll (FO49)

Vättlefjäll-Alefjäll-Risveden utgör en grön kil in mot Göteborg på motsvarande sätt som Härskogenområdet. Det rimliga borde vara att även i detta fall skapa ett sammanhängande riksintresseområde. I Lerums kommun framstår det som särskilt angeläget att i riksintresseområdet Vättlefjäll även innefatta sjöområdet vid Skyrsjönäs och Vitemosse.

De yttre områdena (upp till 2 km söderut och 3 km österut från nuvarande gräns) är viktiga för skogsområdets helhet och ligger dessutom mer tätortsnära. Den gröna kilen är tyst enligt Länsstyrelsen kartläggning och behöver avgränsas så att verksamheter som tillför buller inte tillkommer. Det finns förutsättningar för olika typer av friluftsliv på grund av områdets storlek. Vättlefjäll har karaktär av vildmark. Ett stort sammanhängande skogsområde i denna gröna kil är av betydelse för naturupplevelsen men också för att undvika att störningar för friluftslivet uppkommer, t ex i form av buller. Den gröna kilen är ett mycket viktigt naturområde regionalt sett och på sikt även viktigt för turister utifrån liksom i Risveden.

Runt Lövsjöarna finns anlagda vandringsleder. Dessa är också fiskevatten, Lilla Lövsjön med put-and-take. Vite mosse, som är riksintresse för naturvård, erbjuder orördhet och vildmarkskänsla samtidigt som området visar på nyttjande av utmarker. Närmare Lärjeåns dalgång finns intressanta kulturmiljöer, bland annat den gamla inägan vid Granås.

Beträffande den gröna kilen Vättlefjäll – Alefjäll – Risveden, se den separata beskrivningen ovan och i kommentarerna till Risveden.

Lerums Naturskyddsförening

Olov Holmstrand
ordförande